

Unes humanitats amb futur

Les darreres transformacions en el món de l'ensenyament, els vastos processos culturals de canvi i les convulsions en la situació econòmica i política, amb el predomini de la lògica del mercat capitalista, són factors que incideixen en el conreu de les que, en els països occidentals, es coneixen com a «humanitats». Les humanitats han configurat la cultura occidental des dels seus inicis (Atenes, Roma, Jerusalem) mitjançant un lligam amb les ciències i la tècnica, el qual es manifesta sobretot en el Renaixement i es perllonga fins a la modernitat. Aquesta es fonamenta en l'esperit crític i dialògic, la democràcia, la tolerància, el respecte a la ciència, el pluralisme de creences i el coneixement filosòfic. Allunyar-se de les humanitats empobreix i aïlla. Occident ha forjat una visió del món en la qual l'autonomia i la dignitat de la persona i la seva constitució espiritual són a la base d'un sentiment comú.

La intensa preocupació, plenament justificada, dels governs i de la societat civil pel foment de la ciència, la tecnologia i les noves formes de transmissió del coneixement i de la informació ha anat acompanyada d'una minva en l'atenció envers les humanitats. Igualment, altres factors, com la pèrdua dels grans relats històrics i dels referents col·lectius, han contribuït a afeblir el conreu de les humanitats. Les dificultats amb què es troben les humanitats s'inscriuen en una crisi més general del saber, també del saber científic, sovint valorat tan sols per les seves aplicacions pràctiques i sense que se'l relacioni amb la pregunta pel sentit.

La minva de la cultura humanística comporta l'empobriment del pensament, la precarietat del discurs ètic i la pèrdua de la cohesió de la nostra civilització. En aquest sentit, és urgent sortir de l'analfabetisme funcional i simbòlic, que deixa grans buits en el sistema de referències personals i col·lectives i permet submissions i manipulacions. Cal una recuperació del símbol, començant pel llenguatge mateix, en els seus horitzons filosòfic i religiós, com un dels senyals distintius d'una cultura humanística completa. La cultura humanística és una inversió necessària.

Les humanitats són percebudes com a mancades d'atracció, com si fossin poca cosa més que un llegat arcaic i sense interès. Tanmateix,

porten dins d'elles la passió per la bellesa i per un món més humanitzat, lliure i feliç. Les humanitats són interessants i útils, perquè ajuden la persona humana a examinar-se a si mateixa i a valorar i admirar el que rep d'altres persones, perquè contribueixen a articular críticament el propi pensament i a expressar-lo de manera intel·ligible, perquè discernir i tenir criteri és imprescindible per viure i per orientar-se. Cal, però, recuperar l'entusiasme per totes les creacions de l'esperit humà i restablir i potenciar la figura del mestre que conrea i comunica les humanitats amb passió.

L'educació s'ha erigit en un repte cabdal en un món que tendeix a l'individualisme i a la desvinculació de les responsabilitats compartides. La transmissió del saber i de la saviesa no pot quedar al marge de la societat del coneixement. Més aviat la tecnosfera ha de permetre una circulació àmplia de la cultura humanística. Igualment, en els mitjans de comunicació, les propostes de tipus humanístic han de trobar-hi un ressò rigorós i de qualitat. Les humanitats formen part del «nucli dur» de les formes espirituals de vida, més enllà del materialisme i de l'utilitarisme.

Per tot això, fem les propostes següents:

Les llengües i la literatura, la filosofia, la història i les arts són els pilars fonamentals de la civilització i la cultura. Per això, és imprescindible garantir que tothom sàpiga parlar, llegir i escriure correctament. Amb relació a la secundària, els escriptors clàssics, grecs i llatins, i els grans relats de la Bíblia (l'antiga «història sagrada») han de ser referents culturals que han de trobar el seu lloc en el currículum escolar. Per això, cal impulsar l'aprenentatge de les llengües modernes i de les llengües clàssiques (grec i llatí), les quals s'han de mantenir com a matèries optatives però no residuals. D'altra banda, pel que fa a la literatura, cal establir un cànon obert d'autors i d'obres que resumeixi els fruits del coneixement humanístic que tothom hauria d'assimilar. En no poques cultures europees, tot emulant la familiaritat dels grecs amb Homer, es tendeix a promoure el coneixement dels clàssics respectius durant la secundària. Aquesta tendència ha de ser mantinguda en el cas de la cultura catalana, que no ha de menystenir els grans valors de la literatura universal, entesa com a patrimoni de la humanitat.

La universitat ha de combinar l'especialització amb una consideració global dels sabers. La connexió i la transversalitat es fan, doncs, especialment necessàries. Cal plantejar fórmules intel·ligents que facin presents les humanitats a l'interior dels currículums de les carreres tècniques. Concretament, en els currículums escolars i universitaris s'ha de trobar l'equilibri entre les disciplines tècniques i les humanitats. No es poden confinar les humanitats a les «carreres de lletres». Les ciències necessiten les humanitats, i les humanitats no poden desvincular-se de la ciència.

Les humanitats han de procurar establir aliances estratègiques amb les ciències, amb les tecnologies i amb el món de la comunicació. La cultura humanística s'ha de valer de tots els aliats possibles per tal de contribuir eficaçment a l'esperit del temps. És convenient, per exemple, que la cultura humanística empri les noves tecnologies sense abandonar del tot els formats tradicionals, sinó fent veure la complementarietat entre tradició i innovació, i buscant la millor manera de difondre i impulsar allò que és essencial al món del pensament: l'autoritat de la raó. Les humanitats necessiten una discriminació positiva. En aquest sentit, seria convenient fomentar el gust per la lectura, l'escriptura i el coneixement dels clàssics.

Els mitjans de comunicació —també aquells que utilitzen els nous codis comunicatius— són vehicles potents de difusió cultural, i en darrer terme han esdevingut «educadors», sobretot de les generacions més joves. La cultura humanística ha d'entrar dins el món de la comunicació, i cal receptivitat per part dels mitjans perquè això sigui factible. Les humanitats tindran futur en la mesura que siguin enteses com a factor d'humanització, de responsabilitat moral i cívica i de creixement de l'esperit humà.

Barcelona, 16 de gener de 2013

SALVADOR GINER, ARMAND PUIG, RAFAEL ARGULLOL, AGUSTÍ BORRELL, VICTÒRIA CAMPS, LLUÍS FONT, DAVID JOU, JORDI LLOVET, XAVIER MORLANS, PERICO PASTOR, RAMON PLA, FRANCESC TORRALBA, MARIÀNGELA VILALLONGA